

Rekomandim: Shuma totale e pagesave tuaja çdo muaj ("borxhi mujor" i juaj) nuk duhet të kalojë 30-40% të të ardhurave tuaja mujore! Me këtë ju mund të jeni të sigurt që ju keni para të mjaftueshme për të mbuluar shpenzimet mujore të familjes tuaj, kështu që ju mund të ballafaqoheni me të gjitha problemet e papritura.

Tani llogaritni kapacitetin tuaj (mundësitë tuaja) për huamarrje:

Të ardhurat mesatare mujore: _____

30% nga të ardhurat mujore: _____

Borxhi aktual: _____

Edhe sa mund të përballoni që të huazoni? _____

ÇKA DUHET TË DIMË PARA SE TË MARRIM KREDI

Kredia është para që e marrëm hua, me detyrim për ti kthyer në kohë së bashku me interesin. Kreditë mund të merren nga burime formale - institucione të rregulluara (p.sh., bankat, kursumoret dhe institucionet e tjera financiare) dhe burime joformale (p.sh., miqtë dhe të afërmit). Institucionet e rregulluara janë nën rregulloren dhe mbikëqyrjen e Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë ose ministrive kompetente për disa institucione financiare (p.sh. shoqëri financiare, lizing, etj), për dalim nga miqtë dhe të afërmit.

Norma e interesit: Përqindja e shumës totale të kredisë të cilën e paguan huamarrësi për përdorimin e parave të huazuara dhe zakonisht paguhet në bazë mujore.

Norma e shpenzimeve totale: norma totale e interesit, e cila i përfshin të gjitha shpenzimet e kredisë (kredia plus norma e interesit).

Shuma e kredisë: shuma të cilën mund ta merni hua.

Afati për pagesën e kredisë:

Periodha kohore brenda të cilës duhet patjetër të shfrytëzohen mjetet e kredisë dhe të kthehen ato.

Komisionet/Tarifat: Shpenzime administrative, përveç interesit, të cilat zakonisht paguhet një herë, kur të merret kredia.

Kolaterali/Mbulesa: Kolaterali/Mbulesa i/e nevojshëm/me që e jepni që ju të mund të merrni kredi. Banka mund të ju kërkojë kolateral/mbulesë të caktuar, pëlqim të garantuesit ose ndalim administrativ që të mund të merrni kredi.

Artani fiton 20.000 denarë në muaj. Ai tashmë përdor kredi dhe paguan 4,000 denarë në muaj. Ai dëshiron një kredi të re prej 30.000 denarësh për të blerë një frigorifer. Do të duhet të paguajë edhe 3,000 denarë në muaj, gjegjësisht 7,000 denarë në muaj, duke përfshirë edhe normën e interesit. A është ky një vendim i mirë?

Përgjigje: Le të themi se të ardhurat mesatare mujore të Artanit janë 20.000 denarë. Limiti i tij mujorë i kredisë është rreth 30%, ose 6.000 denarë. Meqë tashmë paguan 4.000 denarë në muaj, ai mund të përballojë vetëm edhe 2.000 denarë. Pra, nuk është një ide e mirë për të marrë kredi të re.

Projekt për edukim financiar

Banka Popullore e republikës së Maqedonisë
bul. „Kuzman Josifovski Pitu“ nr.1,
1000 Shkup
www.nbrm.mk

Plani për pagesë: Interval i pagesës së kredisë (p.sh. mujore).

Penalitetet: Banka mund ti përdorë për vonesë ose shlyerje të parakohshme të kredisë.

Grejs-periudha: Kohë e caktuar pas marrjes së kredisë, kur banka nuk kërkon që të shlyeni kredinë tuaj, por paguani vetëm interes.

Si të bëni krahasim ndërmjet kredive të ndryshme?

A mendoni se çmimi i kredisë përbëhet vetëm nga norma e interesit? Mendoni përsëri. Duhet të jeni të vetëdijshëm për shpenzimet e tjera lidhur me marrjen e kredisë, siç janë të dhënat për miratimin e kredisë, të dhënat për aplikim për kredi, harxhimet e vlerësimit të kolateralit/mbulesës dhe të tjera.

Të llogarisim harxhimet totale të dy kredive të ofruara nga dy banka të ndryshme. Në këtë shembull, shuma e kredisë si dhe periudha e pagimit janë të njëjta, ndërkohë norma e interesit dhe të dhënat janë të ndryshme.

Shembull:

Banka A ofron kredi prej 10.000 denarë, me periudhë shlyerje prej 12 muajsh me normë vjetore interesi prej 10%. Gjithashtu paguan 100 denarë komision shtesë.

Banka B ofron kredi prej 10.000 denarë, me periudhë shlyerje prej 12 muajsh me normë vjetore interesi prej 8.5% dhe paguan 400 denarë komision shtesë.

Që ti krahasoni këto dy oferta, patjetër ti llogaritni harxhimet totale të kredisë (norma e interesit dhe komisionet)

	Banka A	Banka B
Norma e interesit që duhet të paguhet	10% $10.000 \cdot 10\%$ = 1.000 denar	8,5% $10.000 \cdot 8,5\%$ = 850 denar
Shuma totale duke përfshirë edhe komisionet	$1.000 + 100$ = 1.100 denar	$850 + 400$ = 1.250 denar

Si që mund të shihni, kredinë që ofron banka B është më i shtrenjtë, edhe përkundër asaj se norma e interesit është më e ulët. U befasuat?

Rregullat për huamarrje të mençur: Mësoni ato, para se të shkoni në bankë

☑ Definoni qartë qëllimin tuaj. Për çka ju nevojiten paratë? Sa? Dhe deri kur?

☑ Mendoni nëse me të vërtetë tani keni nevojë për kredi (para), apo blerja mund të shtyhet, derisa të kurseni para të mjaftueshme.

NGA INSTITUCIONI JUJ FINANCIAR KËRKONI TË GJITHA INFORMACIONET PËR **HARXHIMET TOTALE TË KREDISË**. KËSHTU DO TË MUND TË BËNI KRAHASIM NDËRMJET PRODUKTEVE TË NDRYSHME TË KREDISË.

MBAJ MEND: ËSHTË MË LEHTË TË KRAHASOHEN HARXHIMET PËR KREDI TË NDRYSHME TË CILAT KANË VLERË TË NJEJTË TË KREDISË DHE KUSHTE TË NJEJTA.

☑ Bëni llogari. Në buxhetin tuaj vlerësoni nevojat tuaja që do mund ti paguani, më sakt që është e mundur.

☑ Llogarit të ardhurat tuaja të tanishme dhe të ardhshme, harxhimet dhe kursimet.

☑ Kërkoni këshilla nga konsulentët, familja, apo partnerë të ngushtë të biznesit.

Çka është mbi-borxhi/tejkalimi borxhit?

Themi se njerëzit e kanë tejkaluar borxhin, kur ata nuk janë në gjendje të shlyejnë borxhet e tyre në kohë dhe në përputhje me marrëveshjet.

Si të shmangët tejkalimi i borxhit?

1)Lexojeni kontratën për kredi. Kushtoni kujdes shumë, afatit të shlyerjes, komisioneve, normës së kredisë, pjesëve që kanë të bëjnë me penalitete.

2)Filloni me kredi të vogla.

3)Bisedoni me bankierin para se të lidhni kontratë për kredi, që të jeni të sigurt se ajo kredi është në të vërtetë për ju.

4)Duhet të jeni të sigurtë me bankierin - në të kundërtën mund të merni kredi të cilën nuk do të mund ta ktheni.

5)Shfrytëzoni çdo kredi për atë qëllim për të cilin është marrë.

6)Mos i paguani kreditë e tanishme me kredi të reja.

7)Mos huazoni nga burime joformale (fajdexhinjë).

8)Tregoni institucionit tuaj financiar në qoftë se ju mendoni se do të keni probleme me shlyerjen

9)Mos lejoni që dikush tjetër të bëjë marrëveshje për kredinë tuaj.

10)Mos e ndani kredinë tuaj me persona të tjerë. Nëse ata refuzojnë që ta pagujnë, ju do jeni përgjegjës për tërë shumën.

11)Mos mbështeteni tek garantuesit - mbështeteni tek aftësia juaj për të shlyer kredinë.

12)Mos bëheni garantues të dikujt që nuk e njihni mirë - ju do jeni përgjegjës nëse ata sdo të mund të kthejnë kredinë.

13)Nëse ndjeni se keni qenë të dëmtuar nga ana e institucionit financiar, keni të drejtë të iniconi procedura të caktuara.

Asnjëherë mos i jepni të holla bankierit për shlyerjen e kredisë pa marrë vërtetim! Të gjitha paratë që do të paguani në bankë duhet të paraqiten qartë në vërtetim. Nëse bankieri nuk ju jep vërtetim, refuzoni që të paguani!

Çfarë ndodh në qoftë se ju nuk mund të paguani në kohë?

- do të rrezikoni të humbni pasurinë tuaj që është vendosur si kolateral/mbulesë;

- do ta humbni aftësinë për të marrë kredi të tjera;

- do rrezikoni që të keni një dosje (histori) të keqe kredie në Regjistrin e Kredive, si dhe në Byronë e Kredisë së Maqedonisë;

- do humbni vetëbesimin;

- do humbni besimin në familje dhe partnerët e biznesit tuaj;

- do keni kokëdhimbje me noterët, përmbauesit dhe gjykatat.

Huazoni me mençuri: kreditë mund të jenë të dobishme, por edhe të rrezikshme.